

Sygn. akt I C 415/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

Protokolant sekr. sąd. Joanna Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 22 marca 2021 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **H. S. i W. S.**

przeciwko **(...) Bank (...) S.A. w W.**

o zapłatę, ewentualnie o ustalenie

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 103 765,71 franków szwajcarskich (CHF) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:

a) **od kwoty 95 896,55 franków szwajcarskich (CHF) - za okres od dnia 25.07.2020 r. do dnia zapłaty,**

b) **od kwoty 7 869,16 franków szwajcarskich (CHF) - za okres od 22.03.2021 r. do dnia zapłaty,**

i oddala powództwo w pozostałej części;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów zwrot kosztów procesu w kwocie 9 795 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku.

Sygn. akt I C 415/20

UZASADNIENIE

Powodowie żądali od pozwanego Banku kwoty 106 300,71 franków szwajcarskich (CHF) z ustawowymi odsetkami do dnia wniesienia pozwu (8.06.2020 r.) do dnia zapłaty,

ewentualnie – na wypadek oddalenia roszczenia o zapłatę – zażądali ustalenia nieważności umowy kredytu o nr (...) \ (...) z dnia 4.04.2008 r. zawartej przez nich z pozwanym, a na wypadek oddalenia tego roszczenia – zasądzenia od pozwanego kwoty 150 000 zł z ustawowymi odsetkami do dnia wniesienia pozwu (8.06.2020 r.) do dnia zapłaty, a nadto zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazali, że umowa kredytu, jaką zawarli z pozwanym jest nieważna, gdyż zawiera niedozwolone postanowienia umowne dotyczące głównych świadczeń stron, przewidujące ich odniesienie do waluty szwajcarskiej, zaś powodowie nie zostali należycie poinformowani i wynikającym stąd ryzyku. Eliminacja postanowień niedozwolonych skutkuje upadkiem umowy i obowiązkiem zwrotu wzajemnych świadczeń, przy czym powodowie domagają się wyłącznie zwrotu kwot, jakie wpłacili nienależnie na poczet spłaty kredytu w walucie szwajcarskiej do dnia złożenia pozwu (8.06.2020 r.).

Pismem z dnia 17.03.2021 r. powodowie rozszerzyli roszczenie główne o zapłatę, domagając się dodatkowo kwoty 7 869,16 CHF, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty, tj. łącznie **114 169,41 CHF**.

(pismo k. 325)

Pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu podniósł, że:

- a) umowa stron nie zawiera niedozwolonych postanowień,
- b) powodowie zostali prawidłowo poinformowani o ryzyku walutowym związanym z kredytem walutowym, jaki był przedmiotem umowy,
- c) roszczenia powodów są przedawnione w związku z upływem ponad 10 lat od daty zawarcia umowy,
- d) po stronie Banku nie doszło do wzbogacenia kosztem powodów, którzy skorzystali z usługi pozwanego polegającej na udostępnieniu do korzystania środków pieniężnych.

(odpowiedź na pozew, oświadczenie na rozprawie k. 332, 334v)

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle przedstawionych przez strony i niekwestionowanych co do treści dokumentów, jak również zeznań świadka i powodów, za wykazane należało uznać, że:

1. W dniu 14.03.2008 r. powodowie złożyli u poprzednika prawnego pozwanego Banku wniosek o udzielenie kredytu mieszkaniowego w kwocie 440 000 zł, określając jako walutę kredytu franka szwajcarskiego (CHF), z przeznaczeniem na zakup i remont nieruchomości (k. 172-175).
2. Tego samego dnia podpisali oświadczenia, że po zapoznaniu się z przedstawionymi przez Bank:
 - a) warunkami udzielenia kredytu mieszkaniowego, zarówno w złotych, jak i w walucie obcej,
 - b) symulacjami wysokości płaconych rat, zarówno w złotych, jak i w walucie obcej,są świadomi ryzyka kursowego związanego z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, mogącego mieć wpływ na wysokość płaconej raty kredytu w okresie kredytowania i decydują się na zaciągnięcie kredytu w walucie (k. 177-178).
3. Podobne oświadczenie powodowie podpisali w odniesieniu do ryzyka zmiennej stopy oprocentowania kredytu (k. 179-180).
4. W dniu 4.04.2008 r. strony podpisały umowę kredytu nr (...) \ (...), zgodnie z którą pozwany udzielił powodom kredytu w kwocie 204 110 CHF na okres 252 miesięcy z ostatecznym terminem wypłaty do 2.07.2008 r. i ostatecznym terminem spłaty do 4.05.2029 r.
5. Kredyt był przeznaczony na zakup i wykończenie domu na rynku wtórnym.
6. Oprocentowanie kredytu określono jako zmienne, które w dniu zawarcia umowy wynosiło 3,70%, w tym marża Banku – 0,80%. Składniki oprocentowania wskazano w § 4 ust. 5 umowy jako stałą marżę i 3-miesięczną stawkę LIBOR dla CHF.
7. Prowizję Banku ustalono w wysokości 0,80 % kwoty kredytu, minimum 300 zł.
8. Spłata kredytu miała następować w ratach równych (por. umowa – tzw. Tabela, tj. str. 1 i 2 umowy – k. 28 i 182-183).

9. Zgodnie z warunkami umowy kwota kredytu miała być wypłacona w złotych, przy czym do przeliczenia kwoty kredytu na złote Bank miał zastosować **kurs kupna** CHF opublikowany w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A.”, obowiązującej w Banku w dniu wypłaty (PLN – por. § 2 ust. 3).

10. Za zgodą Banku kredyt mógł być wypłacony w CHF (§ 2 ust. 3 warunków umowy).

11. Zgodnie z § 6 ust. 1 warunków umowy spłata kredytu miała następować przez obciążenie na rzecz Banku rachunku bankowego kredytobiorcy **kwotą w złotych**, stanowiącą równowartość bieżącej raty w CHF, zadłużenia przeterminowanego i innych należności Banku, obliczonych przy zastosowaniu **kursu sprzedaży** CHF, opublikowanego w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A.”, obowiązującej w Banku na dwa dni robocze przed terminem każdej spłaty.

12. Za zgodą Banku kredyt mógł być spłacany w CHF lub innej walucie (§ 2 ust. 3 warunków umowy).

13. Kredyt został wypłacony w PLN w dniu 8.04.2008 r. w dwóch transzach:

a) w kwocie 385 000 zł na rachunek zbywców nieruchomości nabywanej przez powodów,

b) w kwocie 43 563 zł na rachunek powódki (zaświadczenie k. 34, przyznane w odpowiedzi na pozew).

14. W toku umowy doszło do jej czterokrotnego aneksowania, przy czym aneksy nr (...) dotyczyły przywrócenia pierwotnej daty ostatecznej spłaty kredytu, a aneksy nr (...) z 13.07.2009 r. i nr 3 z 9.03.2015 r. zmieniały numer rachunku do spłaty kredytu na rachunek umożliwiający spłatę w CHF.

15. Kredyt był spłacany od 4.06.2008 r., przy czym:

a) w okresie od 4.06.2008 r. do 6.07.2009 r. spłaty były dokonywane w PLN,

b) w okresie od 11.08.2009 r. w CHF, poza pojedynczymi wpłatami w PLN, zaś w okresie poprzedzającym 10 lat przed datą wniesienia pozwu, tj. od 11.08.2009 r. d 8.06.2010 r. powodowie wpłacali (...) w łącznej kwocie 10 404,16 CHF (zaświadczenie k. 36).

16. Łącznie w okresie od 4.06.2008 r. do 4.03.2020 r. w walucie szwajcarskiej spłacono kwotę 106 300,71 CHF (k. 41v).

17. W trakcie procesu do dnia 16.03.2021 r. powodowie spłacili dodatkowo kwotę 7 869,16 CHF (k. 326).

Sąd zważył, co następuje:

1. Zastrzec na wstępie trzeba, że znaczna część poniższych rozważań w istocie powiela argumentację wskazywaną przez Sąd w uzasadnieniach wyroków zapadających w innych sprawach na tle niemal identycznych stanów faktycznych i twierdzeń stron, zaś tam, gdzie zachodzą odmienności, znajduje to należyte odniesienie do treści ocenianej umowy i wniosków dowodowych stron.

2. Powodowie domagali się zwrotu części świadczeń, jakie spełnili na rzecz pozwanego w wykonaniu nieważnej ich zdaniem umowy kredytowej. Nieważność tej umowy wywodzili w istocie z faktu zawarcia w niej postanowień niedozwolonych uprawniających pozwanego Bank do jednostronnego i swobodnego ustalania kursu waluty, według którego miały być określane zobowiązania stron. W ocenie powodów skutkiem tego umowa jest sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego.

3. Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony oraz skutków z tym związanych.

4. Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (CHF), cel, na jaki został udzielony (kupno i remont domu), zasady i termin jego spłaty (ratalnie do maja 2029 r.), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stawki trzymiesięcznej LIBOR dla CHF) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

5. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej.

6. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c. w jego brzmieniu z daty zawierania umowy stron (23.05.2006 r.), zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie.

7. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.).

8. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

9. Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy stron przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, jak również możliwość wypłaty i spłaty w tej walucie lub innych walutach za jednostronną zgodą Banku.

10. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

11. Jak wynika z wniosku kredytowego i umowy kwota kredytu miała zostać określona w walucie szwajcarskiej. Wypłata i spłata kredytu miała przy tym następować w walucie polskiej, chyba że Bank wyraziłby zgodę na spłatę bezpośrednio w walucie szwajcarskiej lub innej - bezgotówkowo.

12. Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski, jednak walutą jego wykonania co do zasady miała być waluta polska.

13. Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w CHF, zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w CHF według wartości takiej raty na dzień spłaty.

14. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i jako taka stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r.

15. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

16. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości pewnej kwoty w walucie szwajcarskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości tej kwoty, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej.

17. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając do określonej granicy wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń.

18. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego co do zasady w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach, wcześniej zaś wspominał o konieczności wskazania w umowie waluty kredytu) lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

19. Oświadczenia podpisane przez powodów w powiązaniu z zeznaniami świadka, który przyjmował wniosek kredytowy pozwalają również na przyjęcie, że powodowie zostali poinformowani o ryzyku kursowym i możliwości jego wpływu na wysokość zobowiązań stron. Przy zachowaniu należytej staranności mogli zatem uświadomić sobie ryzyko związane z odniesieniem kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej, jednak w istocie zbagatelizowali ryzyko z tym związane albo nie rozważyli dostatecznie wszystkich możliwych następstw takiego rozwiązania. Świadczą o tym również zeznania powoda, który o to ryzyko dopytywał, świadomy tego, że kurs może ulec zmianie, w tym na jego niekorzyść. Nie zagwarantowano mu przy tym stabilności kursu, a zgodnie z rzeczywistością poinformowano, że kurs tej waluty był stabilny (k. 333). To, że powodowie zaniechali głębszej analizy ryzyka, mając jego świadomość, nie oznacza jednak, że mogą z tego wywodzić korzystne dla siebie skutki prawne i powoływać się na niedostatek swojej wiedzy o ryzyku kursowym, które – jak wskazano wyżej – z założenia dotyczy obu stron umowy.

20. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

21. Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty przyjmowanego do rozliczeń umowy może natomiast być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego.

22. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12, z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

23. W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, nie ulega już wątpliwości, że klauzule wymiany (czyli dotyczące kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych) określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku). Oznacza to, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

24. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

25. Nie ulega wątpliwości, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

26. W konsekwencji należy przejść do oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy.

27. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem różnych rodzajów kursu waluty.

28. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w stanowiącym jej część regulaminie.

29. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty.

30. Nie ulega wątpliwości, że zarówno umowa, jak i stanowiący jej część regulamin stanowiły wzorce stosowane w Banku.

31. Analiza zeznań powodów, wniosku kredytowego, umowy i regulamin wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę kredytu w PLN, wybrać inną walutę kredytu, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu, ewentualnie próbować negocjować marżę, jako składnik oprocentowania, lub wysokość prowizji, tego bowiem dotyczyły zapisy części I umowy nazwanej przez Bank (...).”

32. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia, w szczególności dotyczące kursów stosowanych do przeliczeń walutowych, były negocjowane z powodami, a przynajmniej nie wykazał tego pozwany.

33. Oznacza to, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

34. Nie zmienia tego okoliczność, że kredytobiorcy nie wyrażali wątpliwości co do zapisów umowy lub nie formułowali do niej żadnych pytań lub propozycji poszczególnych postanowień. Taka postawa nie oznacza, że doszło do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że mieli możliwość formułowania pytań lub zgłaszania wniosków, lecz, że była im ona realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali. Tego jednak pozwany nie wykazał.

35. W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

36. Ponieważ powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron

zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

37. Jak już wskazywano, odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w Banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne.

38. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na różne rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do przeliczenia kolejnych rat spłaty dokonywanych w PLN (jak również w przypadku przewalutowania i w kilku innych sytuacjach).

39. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł być on doznawać ograniczeń ze strony nadzoru bankowego, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu.

40. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem przeliczania zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

41. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. W sposób dowolny Bank mógł zatem kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, zaś po wypłacie kredytu już bez żadnego ograniczenia mógł określić wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy referencyjnej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

42. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jego zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

43. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że zgodnie z zapisami umowy i regulaminu produktowego wypłata kredytu i jego spłata mogła nastąpić w walucie szwajcarskiej. Możliwość taka została bowiem uzależniona od jednostronnej zgody Banku, przy czym żaden z zapisów umowy nie wskazuje warunków lub przesłanek, na podstawie których Bank miałby podejmować taką decyzję. Wyrażenie zgody zostało zatem pozostawione dyskrejonalnej władzy Banku, na którą kredytobiorca nie miał żadnego wpływu.

44. Nie ma przy tym znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał.

45. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

46. Skoro dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców. Z tego względu pominięto wniosek pozwanego o przesłuchanie świadków na te okoliczności.

47. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie aneksów lub zmian regulaminu, precyzujących na przyszłość sposób ustalania kursu waluty. Miałyby one znaczenie, gdyby zostały zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość.

48. Tymczasem z żadnego z czterech aneksów podpisanych przez strony nie wynika, aby ich celem było wyeliminowanie wskazanych wyżej zapisów o charakterze niedozwolonym w rozumieniu art. 385¹ k.c. Dwa z nich wprowadziły jedynie możliwość dokonywania spłaty kredytu w walucie, do którego go denominowano, ale jedynie na przyszłość, zatem nie były one istotne dla oceny umowy na datę jej zawarcia. Co więcej, treść tych aneksów w przypadku spłaty w walucie polskiej nadal przewidywała stosowanie do przeliczeń kursu ustalanego samodzielnie przez Bank, zatem w żaden sposób nie były nie eliminowały niedozwolonego charakteru pierwotnych zapisów w tym względzie.

49. Bez znaczenia pozostaje też okoliczność, że w toku wykonywania umowy kredytobiorca mógł wnieść o zmianę waluty kredytu, skoro decyzja w zakresie została uzależniona od jednostronnej oceny Banku dotyczącej jego zdolności kredytowej (por. § 7.2).

50. Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w związku z tym nie wiążą powodów.

51. Wyeliminowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorca w terminach płatności kolejnych rat powinien spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

52. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

53. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

a) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

b) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

c) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

d) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

54. Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski (NBP) lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

55. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było ostatecznie wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu.

56. W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

57. Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

58. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinien zwrócić kredytobiorca, która miałaby być równowartością rat określonych w CHF. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle

i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank.

59. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.).

60. Powodowie bez wątplenia sformułowali roszczenie, powołując się na niedozwolony charakter postanowień umowy i mając świadomość potencjalnych skutków związanych z rozliczeniami na jej tle, co potwierdzili na rozprawie przed sądem (por. k. 333v-334).

61. Zauważyć przy tym należy, że wprawdzie stwierdzenie nieważności umowy następuje **następczo** wskutek powołania się przez konsumenta na niedozwolone postanowienia, to jednak skutek nieważności powstaje od daty zawarcia umowy (ex tunc).

62. Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia i **następczo** odpada podstawa do świadczeń spełnianych w jej wykonaniu.

63. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń, jaką była umowa, wskutek ustalenia abuzywności jej postanowień, została **następczo** uznana za nieważną i sprzeczną z prawem (choć ze skutkiem od daty jej zawarcia), świadczenia te są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c.

64. Zastrzec przy tym trzeba, że ponieważ nieważność umowy jest skutkiem powołania się przez konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej postanowień, z czego mógł, lecz nie musiał skorzystać, w ocenie Sądu obowiązek zwrotu świadczeń stał się aktualny dopiero z chwilą skutecznego powiadomienia pozwanego Banku, że te postanowienia są kwestionowane i wywodzony jest z tego skutek w postaci nieważności umowy. Z tą bowiem datą pozwany Bank mógł najwcześniej dowiedzieć się o woli kredytobiorcy, jako konsumenta.

65. W niniejszej sprawie nastąpiło to z datą doręczenia Bankowi odpisu pozwu.

66. Zgodnie z art. 410 k.c. w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby.

67. Nie ulega przy tym wątpliwości, że pozwany nie przekazał powodom żadnej kwoty w CHF, lecz wyłącznie w PLN, podczas gdy powodowie od sierpnia 2009 r. dokonywali na jego rzecz przysporzeń w walucie szwajcarskiej. W tym stanie rzeczy, wobec nieważności umowy, należy przyjąć, że podstawa wzajemnych świadczeń stron odpadła, przy czym powodowie zostali wzbogaceni kosztem Banku o kwotę uruchomionego zgodnie z ich dyspozycją kredytu w PLN, zaś Bank jest wzbogacony kosztem powodów o kwoty, jakie pobrał w wykonaniu umowy w CHF.

68. Jednocześnie nie zachodzi żaden z przypadków określonych w art. 411 k.c., który pozbawiałby powodów możliwości domagania się zwrotu świadczeń, gdyż nie zwracali pozwanemu kwoty wzbogacenia, lecz świadczyli w wykonaniu nieważnej następczo umowy, której nieważność wynikała z przyczyn leżących po stronie pozwanego, który zawarł w niej postanowienia o charakterze niedozwolonym.

69. Z tego względu, na podstawie art. 405 w związku z art. 410 k.c. na rzecz powodów należało zasądzić kwotę odpowiadającą sumie świadczeń w walucie szwajcarskiej, przy czym zaznaczyć trzeba, że na uwzględnienie w odniesieniu do części tych świadczeń zasługiwał podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia.

70. W tym zakresie należy wskazać, że roszczenia powodów nie wynikają z umowy rachunku bankowego, lecz wywodzone są z twierdzenia o nieważności umowy kredytu i dotyczą zwrotu świadczeń nienależnych, które uiszczali ratałnie. Zgodnie z art. 118 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 9.07.2018 r. termin przedawnienia roszczeń powodów jako konsumentów o zwrot świadczenia nienależnego spełnianego ratałnie (a zatem nie mającego charakteru świadczenia okresowego) wynosił 10 lat, a w związku z treścią art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13.04.2018

r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 1104) dla oceny ich przedawnienia nadal należy stosować przepisy dotychczasowe.

71. Oznacza to, że roszczenie o zwrot pierwszej z zapłaconych rat przedawniało się po upływie 10 lat od daty jej płatności, a kolejnych rat płatnych miesięcznie, z każdym kolejnym miesiącem. Skoro spłatę kredytu w walucie szwajcarskiej powodowie rozpoczęli 11.08.2009 r. (k. 36), a pozew został wniesiony w dniu 8.06.2020 r., oznacza to, że ich roszczenie należało uznać za przedawnione za okres poprzedzający 10 lat przed datą wniesienia pozwu, tj. za okres od 11.08.2009 r. do 8.06.2010 r.

72. W tym okresie powodowie spłacili 10 404,16 CHF (k. 36), zaś w całym okresie objętym pozvem do dnia rozszerzenia powództwa - 114 169,41 CHF.

73. Roszczenia powodów o zwrot rat zapłaconych nienależnie należało zatem uznać za **nieprzedawnione** do kwoty **103 765,71 CHF** (114 169,41 CHF minus przedawnione 10 404,16 CHF).

74. Żądanie zwrotu tych świadczeń zostało sformułowane w pozwie, a następnie w piśmie rozszerzającym powództwo. Pozwanemu umożliwiono ustosunkowanie się do tych pism. Do tych dat pozwany mógł zatem ocenić stan faktyczny i prawny sprawy oraz zdecydować o spełnieniu tych świadczeń. Nie spełniając ich, po tych datach (po dacie odpowiedzi na pozew – k. 59 oraz w dacie rozprawy, na której mógł ustosunkować się do pisma rozszerzającego powództwo - k. 335) znalazł się natomiast w opóźnieniu, które to opóźnienie - zgodnie z art. 481 § 1 i 2 k.c. - upoważniało powodów do żądania odsetek ustawowych z tego tytułu.

75. W tym stanie rzeczy, na podstawie powołanych przepisów (art. 405 i nast. k.c. w zw. z art. 410 k.c. oraz art. 481 § 1 i 2 k.c.), na rzecz powodów należało zasądzić kwotę z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:

a) od kwoty 95 896,55 CHF (tj. różnicy między kwotą zgłoszoną pozvem pomniejszoną o kwotę przedawnioną, tj. 106 300,71 CHF minus 10 404,16, CHF) - za okres od dnia 25.07.2020 r. do dnia zapłaty,

b) od kwoty 7 869,16 CHF (o którą rozszerzono powództwo) - za okres od dnia wyrokowania do dnia zapłaty,

a w pozostałej części powództwo oddalić – jak w pkt. I sentencji wyroku.

76. Uwzględnienie roszczenia głównego czyni bezprzedmiotowym odnośnienie się do roszczenia ewentualnego.

77. W konsekwencji, na podstawie powołanych przepisów (art. 405 i nast. k.c. w zw. z art. 410 k.c. oraz art. 481 § 1 i 2 k.c.), orzeczono jak w pkt. I sentencji wyroku.

78. W tym miejscu zaznaczyć trzeba, że w zakresie zwrotu kwot przekazanych w CHF, zgodnie z art. 358 § 1 k.c., wybór, w jakiej ostatecznie walucie Bank ma zwrócić uzyskaną kwotę - (...) czy PLN - leży po stronie tego Banku, jako dłużnika, przy czym w przypadku opóźnienia, powodom, jako wierzycielom z tego tytułu przysługiwałoby jedynie prawo wyboru daty ustalenia kursu NBP według którego miałyby być przeliczona kwota w CHF na PLN (art. 358 § 3 k.c.).

KOSZTY PROCESU

79. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 i 102 k.p.c., które przewidują, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozliczone (art. 100), zaś w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102).

80. Powództwo uwzględniono w zaokrągleniu w 91%.

81. Koszty procesu po stronie powoda obejmowały:

- uiszczoną opłatę od pozwu (1000 zł),

- opłatę za pełnomocnictwo (34 zł),

- wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (10 800 zł),

co oznacza, że zasadne koszty procesu po ich stronie wyniosły 10 769 zł (w zaokrągleniu do pełnego złotego 91% sumy kosztów wskazanych wyżej).

82. Po stronie pozwanego koszty te obejmowały opłatę za pełnomocnictwo i wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10 817 zł), co oznacza, że za zasadne można uznać 974 zł (w zaokrągleniu 9 % kosztów wskazanych wyżej).

83. Różnica w kwocie 9 795 zł wypada na korzyść powodów i dlatego, na podstawie art. 100 k.p.c. zasądzono ją na ich rzecz w pkt. IV sentencji wyroku.